

M Ű V É S Z E T

IX. ALFÖLDI TÁRLAT

GYULA, 1966

Kilencedszer rendezték meg ezt a kiállítást, melyre az Alföldön élő vagy az Alföldről (főleg Békés megyéből) elszármazott művészeket hívják meg, s amelynek legjobb anyaggal szereplő művészt a Békés megyei Tanács a zsüri javaslata alapján minden évben Munkácsy-emlékéremmel jutalmazza. Amit elsőként elmondhatunk róla, az az, hogy noha az Alföld bármely jelentősebb művészcentrumából említhetnénk nevet, mely a katalógusból hiányzik, a kiállítás egésze mégis azt a meggyőződést formálja, hogy mind a neveket, mind a művek etikai alapállását tekintve, joggal viseli ez a tárlat az „alföldi” jelzőt.

A festményeket szemlélve — *Szalay Ferenc* monumentális nyugalmat árasztó Nyár c. műve mellett — *Kosztia Rozália*, *Hézsó Ferenc* és *Lipták Pál* munkái hívják fel magukra leginkább a figyelmet. *Kosztia Rozália* portréi és Anya gyermekkel című műve nagy felületekkel dolgozó, néhány színre építő zárt és szilárd kompozíciójakkal egyszerre fejeznek ki határozottságot, lelki egyensúlyt és bensőséges líraiságot. A Munkácsy-emlékéremmel jutalmazott *Hézsó Ferenc* témái (Hazafelé, Csendes udvar) és formavilága révén erősebben kapcsolódik az alföldi festészet hagyományaihoz, de sajátos színharmóniája és látásmódja egy önálló, emberközpontú művészi világ kialakítását jelzik. S az ő művészetükkel rokon — hisz valamiképpen náluk is az Alföld végtelen nyugalmának élménye munkál — *Fodor József* Tél című művének kékes harmóniája, *Bazsalí Ferenc* biztos kompozíciói vagy *Miklós István* pasztelles színei is.

Az alföldi festészet indulati töltésű, posztexpresszionista ágához áll közelebb *Lipták Pál* műveinek szemlélete. Képei — a rohanó ló lendületének, s a feszület halott nyugalmának ellentéte, vagy a barnás tónusból kivillanó sárgák vibrálása (Vasárnap, Táj) — valami nagy belső feszültséget sejtetnek. A színek és fények éles ellentéteivel s a formák keménységével ugyanezt a feszültséget fejezik ki *Fontos Sándor* művei is. *Ezüst György* képeinek hangulata oldottabb, de alakjának öntudatlan szomorúsága (Lányfej zöld korszóval) épp ezáltal lesz megragadóvá.

Az eddig ismertetett művészektől és többé-kevésbé egymástól is elütő élmények és hagyományok határozzák meg *Pintér József* konstruktivizmusát, *Mokos József* rózsaszínes hangulatát vagy *Süle István* villódzó színeit.

Örvendetesen sokszínű és érdekes — az elmúlt évhez képest is, de önmagában véve is — a kiállítás szoboranyaga. Mindenekelőtt két, Békés megyéből Budapestre elszármazott fiatal művészt kell megemlíteni. *Kis Nagy András* minden felesleges részletet nélkülöző „1890” című szobra — mely az egész kiállítás egyik legsikerültebb alkotása — nagy művészi erővel fejezi ki a századvég belső feszültségekkel és várakozással teli hangulatát. A lényegre koncentráló, összegező megformálás másik két szobrának (Ringató, Eszti néni) is erénye, a témaválasztásból szükségszerűen adódó feszültség pedig Dózsáról készült éremsorozatán tér vissza. *Mihály Árpád* szintén a nagy tömegek formálására koncentrált erőt, és lendületet sugárzó szobrain (Sportoló, Ugró bika), sőt, egyik művén (Ló) mindez még valami feszültséggel teli kecses szépséggel is párosul.

Tóth Sándor rézdomborítása, szobra és érmei az élet szépségéből, a családi élet melegéből és harmóniájából veszik témájukat. Maradandó élményt jelent a látogatónak *Simon Ferenc* szobrának kedves gyermeki szomorúsága, *Rácz Edit* „Testvérek”-jének tétova mozdulata vagy *Buza Barna* művének szomorú hangulatot árasztó kompozíciója is.

Az érmeik és plakettek közül — az említetteken kívül — *Szabó Iván* jelképeket megfogalmazó művei (Március, Alföld) és *Mladonyiczky Béla* plakettjei érdemelnek még figyelmet.

A grafikai anyag sajnos szegényesebb, mint az előző két műfaj volt, de néhány izgalmas próbálkozással itt is találkozunk. *Józsa János* rézkarcai és fametszetei a megújuló magyar grafika eredményeit felhasználó formavilágukkal és érzelmi-gondolati tartalmasságukkal emelkednek ki a bemutatott művek közül.

Lóránt János Faulkner-illusztrációinak szomorúsága vagy Alexin Andor részletekre figyelő formavilága, s Fülöp Erzsébetnek a grafikai terebben elhelyezett zománcai érdekesen egészítik ki a kiállítás anyagát.

Meglepő kísérletek vagy formai bravúrok nincsenek a kiállításon: a művészek — főleg a festők — az alföldi festészet megszokott vonalán haladva építik művészi világukat. S ha kikívánczik is az incselkedő megjegyzés, hogy helyenként talán több bátorságra és kísérletező kedvre lett volna szükség, azt nem tagadhatjuk, hogy megnyugtatóan egységes színvonalaért és meleg, emberi világaért mindenképpen elismerést érdemel a kiállítás.

GÁDOROSI VASS ISTVÁN

A „STÚDIÓ 66” FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSA AZ ERNST MŰZEUMBAN

Első ízben történt, hogy a Stúdió kiállítása lényegében, alapjában mást mutatott be, más szemléletű művekkel lépett a közönség elé, mint a műcsarnoki nagy kiállítások. Mindaddig inkább az ismert mesterek, Domanovszky, Bernáth vagy Barcsay követőinek körével találkoztunk — nem egyes utánérzőkkel, hanem egész csoportokkal, s ebből adódott, hogy a képek még stíláris finomságaik ellenére is mind végtelenül hasonlítottak egymásra. Az utolsó években rendezett tárlatoknak ezt a megszokott hangulatát itt, az Ernst Múzeumban leginkább a nagyterem képviseli, de még az sem egyértelműen, még itt is kiugranak, szembe tűnnek művek egyéni és őszinte hangjukkal.

Az igazi feszültség azonban a kisebb, oldalsó termekben van, ahol — nagyon ügyesen rendezve — szétválnak, s így egyenként koncentrálódnak az egyes irányzatok, amelyek közül most részletesebben a legújabb törekvésekkel szeretnénk foglalkozni. Ezek a törekvések először kaptak helyet így, együttesen, tisztán és félreérthetetlenül ilyen nagyszabású tárlaton. S az, hogy *először*, ez indokolja, hogy az újdonság varázserejével hatnak, pusztán létük számtalan kérdést, számtalan előttünk álló feladat lehetőségét veti fel. S az, hogy *először*, menti is helyenkénti kísérlet voltukat. A fiatalok hasonló, szürrealisztikus informálé, op-art vagy akár konstruktivista stílusjegyekben fogant művet itthon csak elvétve láthattak, és szemük, festői látásmódjuk még nem szokott hozzá, még nem mindig tud jól differenciálni. Ahhoz, hogy ezeken az irányzatokon belül is kialakuljon egy többé-kevésbé biztos normarendszer, szükséges, hogy sokkal több hasonló újszerű megfogalmazású mű kerüljön a közönség elé, hogy valóban kialakuljon egy reális, a kísérletek értékét sem nem lebecsülő, sem pedig túlértékelő kritika.

A fiatalok először szólaltak meg ilyen őszinte és egyéni hangon. Az egyéni persze nem jelenti azt, hogy ne lennének „őseik” — akár a legmodernebb külföldi irányzatok egyes képviselői, akár — ami fontosabb — hazai mesterek. De ezeket az őseket nem készen kapták, hanem saját maguk keresték ki maguknak, s tudatosan vállalták. S ezek az ősök maguk is más úton jártak, mint azok, akiknek színeivel, kompozíciós megoldásaival azelőtt lépten-nyomon találkoztunk. S így nagyon örülnünk kell, hogy pl. Fajó János művein főként a magyar konstruktivista hagyomány, Kassák Lajos szerkesztési elvei szólalnak meg, vagy hogy pl. Karátson Gábor képei Bálint Endre lírai, bensőséges hangulatvilágának hatásáról árulkodnak. De éppen akkor, mikor a fiatalok bátor törekvéseit értékeljük, nem szabad elfelejtenünk, hogy hasonló problémákkal nem csak ők küszködnek a legutolsó egy-két évben, hanem hogy létezik a hazai mesterek középgenerációja is, amely már évtizedek óta elszigetelten, kedvezőtlenebb feltételek között alakította ki a maga stílusát. S amiért ők megszenvedtek, az még jórészt ismeretlen a legfiatalabb generáció előtt, holott a hazai élő hagyomány mindig erőteljesebb, mint a nyugati reprodukciók távoli híradása.

Kiugrik a fiatalok alkotásai közül Lakner László három műve; Lakner észszerűen használja fel a pop-art eszközeit, s képeit szigorú egységbe komponálja — az összhatás tisztasága emeli a többi művészek mellé. Ugyancsak meggyőző erejű Gyémánt László kompozíciója: „Az idő melléktermékei”. Nála még erősebben érvényesül a szürrealisztikus hagyomány. Az ún. „Csernus-kör” többi képviselője: inkább a jó átlagot képviseli ezen a műfajon belül. Tiszta, friss hangon szólal meg viszont Keserű Ilona; dinamikus színvilága, eleven folthatása alig érzékelteti, hogy